

muzeum (vlastník) nezíská automaticky s nákupem předmětu, ale musí si je ošetřit licenční smlouvou s příslušným držitelem majetkových autorských práv. Muzejníci se rovněž dozvědí základní informace o jednotlivých typech licenčních smluv, zákonných bezúplatných licencích či o tříkrokovém testu oprávněného užití díla.

V následujících čtyřech kapitolách jsou z pohledu kurátora sbírky, registrátora specialisty, muzejního edukátora nebo produkčních či marketingových pracovníků zjednodušeně rozpracovány situace nabývání uměleckých děl do sbírek, restaurování autorských děl žijících umělců, organizace výstav obsahujících díla nebo sbírkové předměty s platnými majetkovými autorskými právy, jejich publikování v muzejních tiskovinách, na internetu nebo sociálních sítích, a dále obsah smluvní agendy muzea (nabývací nebo výpůjční smlouvy). Text se zaměřuje také na edukační materiály, reprodukční práva, propagační akce a online výstavy, vědeckovýzkumnou činnost či postavení muzea jako vydavatele ve vztahu k autorským právům.

Devátá kapitola je věnována problematice licencí Creative Commons (CC), které jsou od roku 2002 hojně využívány v digitálním prostředí a dopředu vyjadřují vůli autora, jak smí být s takto zpřístupněným dílem nakládáno, aniž by musela být uzavřena písemná licenční smlouva. Nebezpečím tohoto typu licencí v případě jejich porušení je právní postih podle autorského práva platného v zemi původu autora, jehož licence CC nebyla dodržena.

Desátá kapitola, kterou připravila JUDr. Adéla Faladová, vedoucí samostatného oddělení autorského práva MK ČR, shrnuje stav přípravy implementace unijních předpisů do AZ v roce 2021 a stručný obsah směrnice EU z roku 2019 pro užití děl nedostupných na trhu, nově zavedená práva vydavatelů periodik, úpravu

odměn za půjčování v knihovnách pro nakladatele a vydavatele a výjimku pro tzv. digitální výuku (§ 31a), jež však nemůže být uplatněna muzejními edukátory, protože muzea nespádají pod žádný ze zákonů, na jejichž základě byla tato výjimka definována.

Závěrečný komentář k obsahu publikace připravil specialista na autorské právo JUDr. František Vyskočil, Ph.D., který společně s JUDr. Adélou Faladovou provedl i supervizi textu. Využívání příručky musí

vždy doprovázet ověření si stavu v aktuálně platném AZ. Komplikované případy by měly být konzultovány s příslušnými právníky, neboť žádné vydání nemůže detailně podchytit všechna úskalí autorského práva. Publikace je muzejníkům dostupná zdarma v Metodickém centru pro muzea výtvarného umění v Národní galerii v Praze (ve Veletržním paláci), kde si ji po předchozí domluvě mohou osobně vyzvednout (kontaktní e-mail: mcgalerie@ngprague.cz). ■

Výstavy uměleckých děl optikou licencí

LIBOR VAŠÍČEK / ŠTĚPÁN VLK

LEGAL PARTNERS, ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘ, S. R. O.

Muzea a galerie často stojí před problémem, jakým způsobem by měla mít ošetřena autorská práva vůči vystavovaným uměleckým dílům, a to zejména ve vztahu ke katalogům a k otázce nutnosti disponovat uzavřenou licenční smlouvou s autorem. Vystavováním autorský zákon rozumí „*zpřístupňování díla v hmotné podobě umožněním zhlédnutí nebo jiného vnímání originálu nebo rozmnoženiny díla*“. Tím se myslí nejen výstava uměleckých děl, ale jakékoli zpřístupnění díla každému, kdo jej chce vidět. Nerozhodné rovněž je, zda je vybíráno vstupné či nikoli, jestli se jedná o výdělečnou činnost, podnikání nebo jiné jednání směřující k získání přímého, resp. nepřímého hospodářského prospěchu či nikoli. Na tomto místě se zabýváme specificky uměleckými díly.

Nejjednodušší situace je při vystavování tzv. volných děl, u nichž od smrti autora uplynulo více než 70 let a jeho majetková práva tak již vypršela. I přesto má ale muzejní instituce povinnost zveřejnit jméno autora,

o dílo se náležitě starat a nesnižovat jeho hodnotu. Pokud se vystavují jiná autorská díla (tzn. autor je ještě naživu, nebo od jeho smrti neuplynulo dostatečné množství času), je k tomu zapotřebí svolení umělce, a to za pomoci udělení licence. Ta pak určuje, zda vůbec a jakým způsobem lze dílo vystavit. Zákon je přitom koncipován tak, že organizace nemůže autorská díla, která jí byla poskytnuta, vystavovat jen tehdy, pokud to autor sám výslovně nezakázal. Pro posouzení toho, zda je nutné řešit udělení licence, je tudíž důležité myslet na to, jestli se opravdu jedná o vystavování ve smyslu autorského zákona, tj. o prezentaci volného nebo autorského díla, anebo nejde o zákonem povolené výjimky.

Katalogová licence

Jednou z výjimek je katalogová licence, která se týká propagace výstavy (např. letáky, plakáty, jednoduché reklamní katalogy). Vyobrazení autorských děl zde totiž nezasahuje do práv autora (pokud se jedná o užití



Virtuální realita ke stálé expozici v Muzeu Hlučína

díla v nezbytném rozsahu pro propagaci akce, přičemž tato prezentace nemá sama o sobě komerční účel). Bezúplatná zákonná licence vyplývá z funkční souvislosti mezi zpřístupněním uměleckého díla (katalogovou licenci lze použít na jakékoliv umělecké dílo) jeho vystavením a mezi jeho (povahově druhotným) zobrazením při propagaci, které je spjato s danou výstavou nebo prodejní akcí. V tomto smyslu je užití vystaveného uměleckého díla při propagaci jen jeho doplňkovým či vedlejším výstupem.

Pokud jde o „velké“, komerčně nabízené katalogy, ale i např. o plakáty v rámci výstavy, jeví se situace jako složitější. Obecně by prodej katalogu spadl pod komerční využití, které není kryto katalogovou licencí. V teorii a v právní praxi se nicméně setkáváme s výkladem, že pokud je katalog (případně jiné propagační materiály) prodáván v místě konání výstavy a pouze po dobu jejího trvání (případně ještě po nějaký čas po jejím skončení), jedná se o přípustné „protažení“ zákonné licence. Kniha by však v žádném případě neměla zamířit do běžné sítě knihkupectví, nebo být prodávána v obrovském nákladu dlouhá léta po skončení akce. Vždy musí být zachována spojitost s konkrétní výstavou, k jejíž propagaci katalog slouží – navzdory tomu, že je nabízen za úplat, která má pokrýt náklady spojené s jeho výrobou.

Podmínkou užití je podle zákona vždy uvedení jména autora

zveřejněného díla (pokud se nejedná o anonymní nebo pseudonymní autorské dílo), a dále jeho názvu a umístění. Dodáváme, že je samozřejmě možné s autorem (resp. s vykonavatelem majetkových práv autorských) dohodnout vyšší rozsah oprávnění.

Internetové katalogy sbírek

Další související otázkou je, zda mohou být katalogy sbírek (výstavní katalogy) zveřejňovány na internetových stránkách muzeí a galerií. I v tomto případě je situace jednodušší s volnými díly. Stejně jako při výstavě je užití volné a bez překážek, je ovšem třeba uvést jméno autora.

Komplikovanější je to s ostatními autorskými díly. Pokud je účelem online katalogu propagace výstavy, lze využít výše zmíněnou katalogovou licenci. Pokud je ale účelem samotné zpřístupnění děl veřejnosti, potom je nutné pracovat s knihovní licencí (týká se také muzeí a galerií). Její podstatou je „zprístupnění obsahu sbírek“. Spojuje se s ní řada podmínek: Originální dílo musí být ve sbírce instituce; pokud je katalog sbírek zveřejněný na internetu, musí být účinně znemožněno dílo kvalitně zkopírovat (např. omezením kvality počtem pixelů zveřejněného obrázku). Podstatou těchto omezení je snaha zamezit tomu, aby tato licence vedla k tomu, že by si uživatelé stránek mohli v podstatě vytvářet rozmnoženiny díla natolik kvalitní, že by snesly srovnání s originálem. Standardní je povinnost

zveřejnit jméno autora a přístup ke katalogu poskytnout bezúplatně.

Co se týče možnosti uvést v katalogu i díla, která nejsou volná a organizace mají vzhledem k jejich získání v dřívější době problém s ošetřením autorských práv, platí táž zákonná licence. Předmětná díla se zároveň musejí nacházet ve sbírce. V našem případě by bylo klíčové, zda při předání díla do vlastnictví instituce (nebo držby v případě výpůjčky) autor výslovně zakázal jeho vystavování. Pokud tomu tak není, může být prezentováno ve sbírce muzea či galerie, a tím pádem i zveřejněno ve výstavním katalogu.

Zaměstnanecké dílo

Jedná se o dílo, které vytvoří zaměstnanec v rámci plnění svých pracovních povinností. Autorova majetková práva k tomuto dílu následně případnou zaměstnavateli. Na třetí osobu je pak lze přenést jen se souhlasem autora.

Pokud je např. mzda placená autorovi (zaměstnanci) nepřiměřeně nízká v porovnání se ziskem dosaženým z využití práv k zaměstnaneckému dílu, má autor právo na přiměřenou dodatečnou odměnu. Autorova osobnostní práva navíc zůstávají nedotčena. Jimi se rozumí např. právo na nedotknutelnost díla nebo právo rozhodnout o jeho zveřejnění.

Co se týče trvání majetkových autorských práv k zaměstnaneckému dílu, podmínkou vzniku autorskopravního poměru mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem sice je pracovněprávní poměr, ale jeho trvání na něj nemá vliv. Jinými slovy, pokud pracovněprávní vztah mezi subjekty skončí, nezaniká tím trvání výlučných majetkových autorských práv k dílu. Na dané dílo se tedy majetková autorská práva budou vztahovat i nadále, dokud je zaměstnavatel nepředá někomu jinému. Stejně tak neplatí, že by nový zaměstnanec s sebou „přinesl“ svá dříve vytvořená díla – vždy prostě jde o dílo vzniklé v průběhu zaměstnání. ■